

Proefsleuvenonderzoek Deinze -Baarsstraat

Caroline Ryssaert, Janiek De Gryse & Pedro Pype

RUBEN WILLAERT BVBA
Afdeling Archeologie

Colofon

Ruben Willaert bvba

Auteurs: Caroline Ryssaert, Janiek De Gryse & Pedro Pype

Foto's, tekeningen en plannen: Ruben Willaert bvba

In opdracht van: Toerisme Vlaanderen

© Ruben Willaert bvba, Sijsele, oktober 2009

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Prospectie	
Vergunningsnummer:	2009/281
Naam aanvrager:	Caroline Ryssaert
Naam site:	Deinze, Baarsstraat

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
1. Algemeen	2
1.1. Inleiding.....	2
1.2. Situering	2
1.2.1. Lokalisering	2
1.2.2. Bodemkundige gegevens	4
1.2.4. Archeologische gegevens	4
2. Methodiek	6
2.1. Vooropgestelde strategie	7
2.2. Onderzoeksmethode	7
3. Resultaten	9
3.1. Stratigrafie.....	9
3.2. Archeologische gegevens	9
4. Evaluatie en advies	11
5. Bibliografie	11
Bijlagen.....	12
1. Omtrek en oppervlakte van de proefsleuven	12
2. Vondstenlijst	13

1. Algemeen

1.1. Inleiding

Het archeologisch onderzoek te Deinze (prov. Oost-Vlaanderen) vond plaats op een terrein gelegen langs de Baarsstraat. Op dit terrein wordt door de Deinse Sociale Huisvestingsmaatschappij sociale woningen gebouwd. Omdat deze werken in grote mate archeologische sporen kunnen vernietigen, stuurde het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed aan op een verkennend proefsleuvenonderzoek. Het onderzoek werd uitgevoerd door Ruben Willaert bvba¹, meer bepaald door Janiek De Gryse, Pedro Pype en Caroline Ryssaert. De Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen stond in voor de financiering. David Vanhee (Kale-Leie Archeologische Dienst) begeleidde het project op wetenschappelijk en administratief vlak. Het onderzoek kreeg de opgravingsvergunning 2009/281 en de archeologische werkcode DEIN-BS 09.

Het terreinwerk nam 1 werkdag in beslag (5 oktober) en werd uitgevoerd door 2 archeologen². De rapportage nam eveneens 1 werkdag in beslag, met inzet van 2 archeologen.

1.2. Situering

1.2.1. Lokalisering

Het projectgebied bevindt zich te Astene, deelgemeente van Deinze. Het gebied situeert zich tussen de gekanaliseerde loop van de Leie en de Emiel Clauslaan. Deze zone is bijna volledig ingenomen door woonwijken, uitgezonderd een aantal percelen die als akkerland in gebruik worden genomen. Het terrein lag braak en was onbebouwd met uitzondering van een hoogspanningscabine centraal op het terrein.

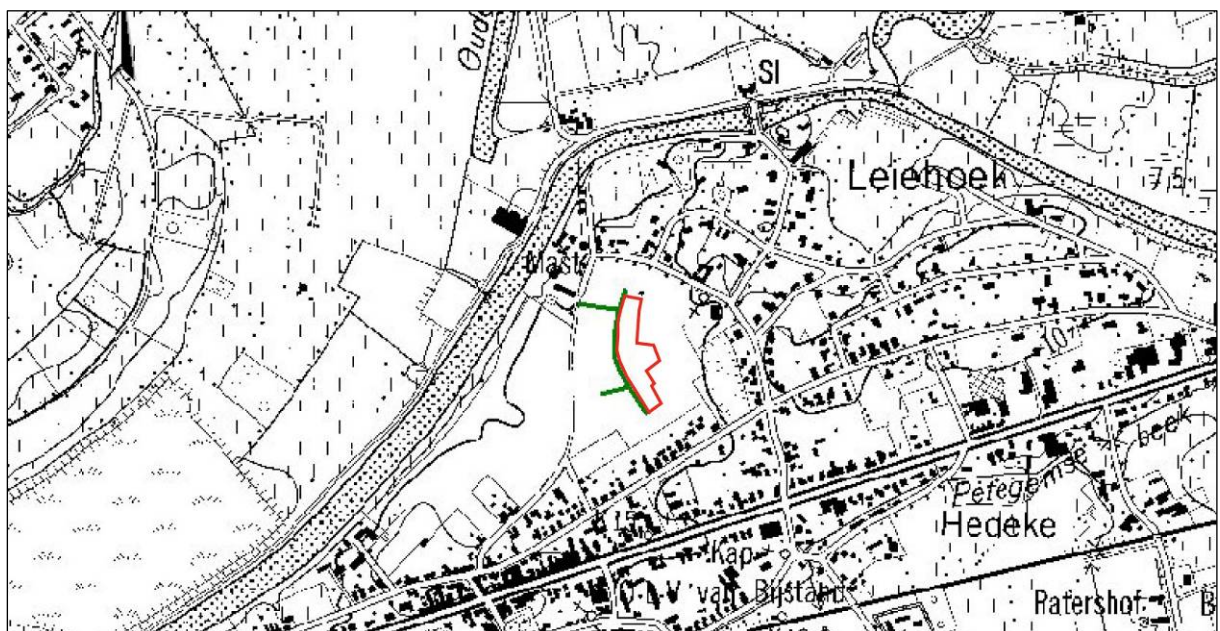
Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 0,65 ha en bestaat uit percelen 288g2, 288n2, 288r2 (deel), 289p, 290/02b en 290c (Afdeling 2, Sectie C).

¹ Bloemisterijstraat 6, 8340 Sijsele. Website: www.rubenwillaert.be.

² Wij willen Toerisme Vlaanderen, Studiebureau Plantec, de gemeente Bredene en in het bijzonder De Witte bvba en de firma M. Mus uitdrukkelijk bedanken voor de vlotte en aangename samenwerking.

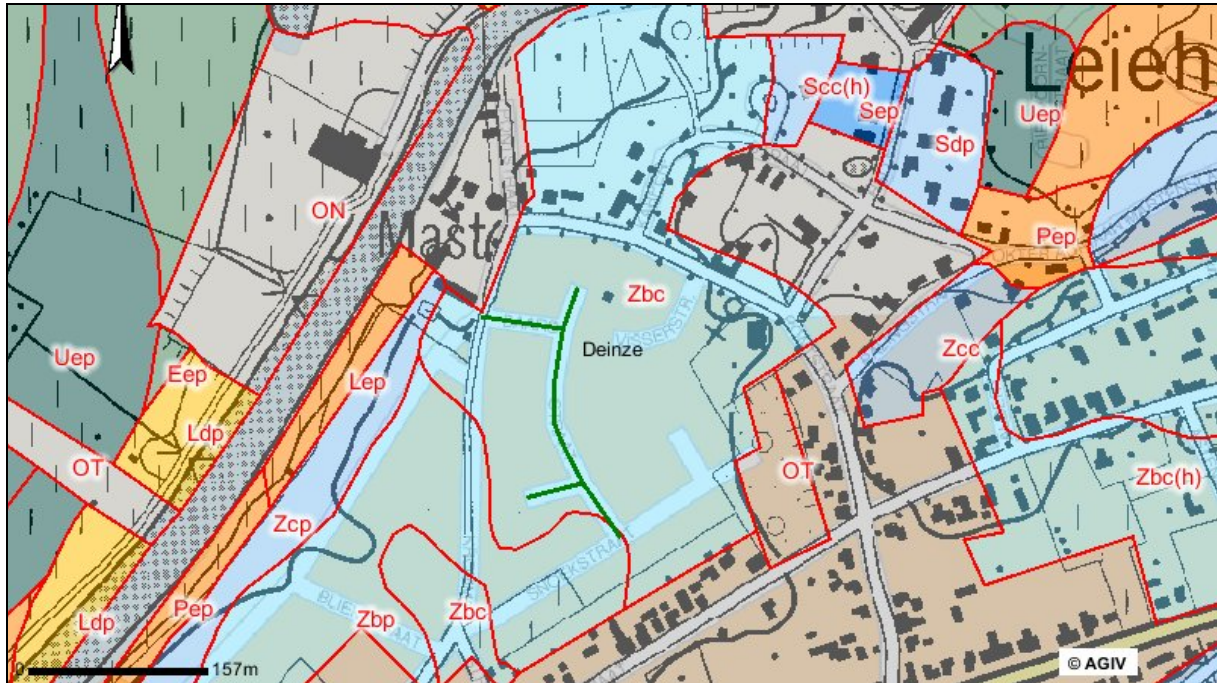
Figuur 1 luchtfoto met aanduiding van het projectgebied

Figuur 2 Topokaart met aanduiding van het projectgebied

1.2.2. Bodemkundige gegevens

Het onderzoeksterrein wordt op de bodemkaart Vlaanderen gekarteerd als een droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Zbc). Het terrein bevindt zich op een kleine zandrug die zich langs de Leie uitstrekt. Mogelijk betreft het dekzand.

Figuur 3 Bodemkaart

1.2.4. Archeologische gegevens³

Vanuit landschappelijk oogpunt bevindt het projectgebied zich op een interessante locatie: een hoger gelegen droge zandrug langs de Leie. Het tracé van de Leie is nu gekanaliseerd en loopt net ten noorden van het projectgebied van west naar oost. Oorspronkelijk liep de Leie in een grote bocht die nu nog in het landschap bewaard is als 'de Oude Leie', een afgesloten Leie-arm. Op de hoger gelegen zones langs deze Leie-arm komen heel wat archeologische vindplaatsen voor.

Het dient dan ook niet te verwonderen dat er in de directe omgeving archeologische sites voorkomen. Net ten westen van de Baarsstraat werden een aantal oppervlaktevondsten gedaan. Het betreft vuursteen en aardewerkfragmenten die mogelijk in het Neolithicum te dateren zijn, naast een aantal Romeinse scherven (Vermeulen 1992). Tijdens de aanleg van de wegwijzers van de aanpalende woonwijk werd eveneens schervenmateriaal uit de Romeinse of IJzertijd aangetroffen (Luc Bauters, mondelinge info). Ook ter hoogte van de Martenslaan werd heel wat Romeins materiaal aangetroffen. In de directe omgeving werden een aantal Romeinse grafvelden opgegraven. Ter hoogte van de kruising van de Astenemolenstraat en de Emiel Clauslaan werd enkele jaren geleden een viertal Romeinse vlakgraven opgegraven.

³ <http://cai.erfgoed.net/>

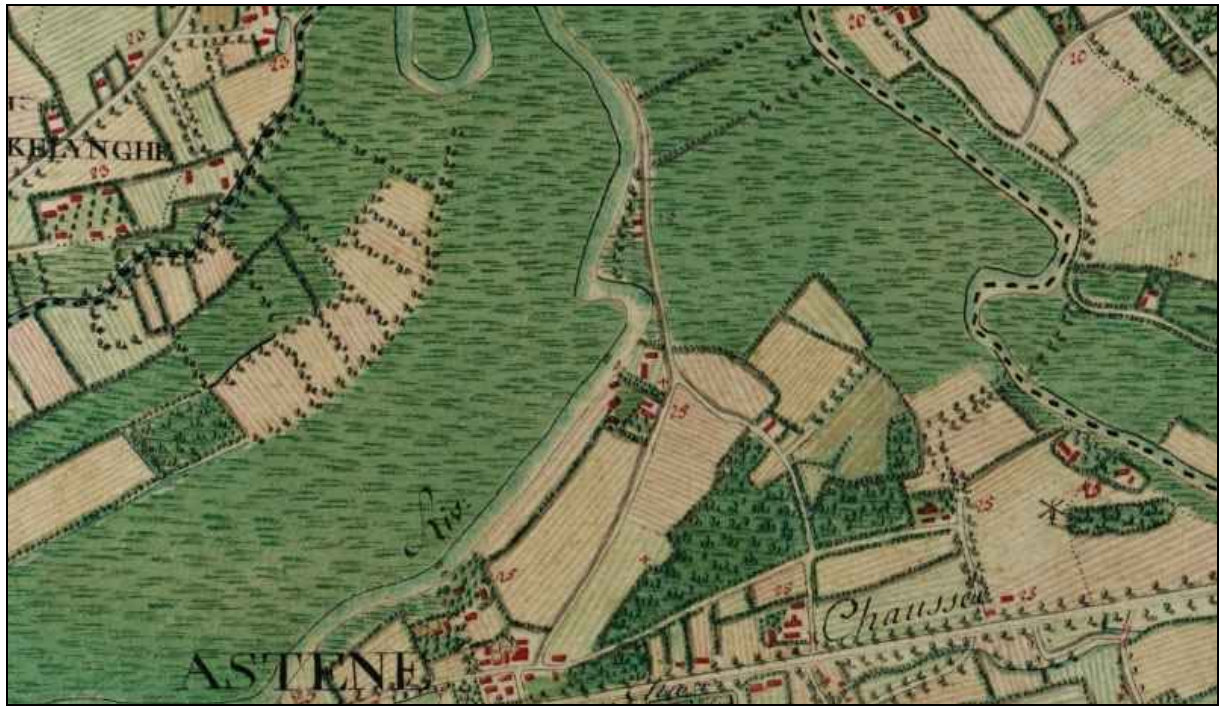

Figuur 4 kaart met aanduiding van gekende archeologische sites in de omgeving (Centrale Archeologische Inventaris)

Alhoewel er vondsten gekend zijn uit zowel pré- als protohistorie is het aantal Romeinse vindplaatsen in de buurt toch wel opmerkelijk. Op basis van hun verspreiding situeert Vermeulen (1992) de locatie van de Romeinse vicus in de directe omgeving van het projectgebied.

Middeleeuwse vondsten ontbreken – althans wat de directe omgeving van het projectgebied betreft – grotendeels. Het lijkt aannemelijk dat de droge kouters – net als wat de postmiddeleeuwse fase betreft – als landbouwgebied in gebruik waren. Op de Ferrariskaart staat het gebied aangeduid als akkerland terwijl ten zuidoosten een beboste zone getekend is.

Op een aanpalend perceel net ten noorden van het terrein is een militaire bunker bewaard. Deze maakte deel uit van een bunkerlinie, die in de jaren 1930 door het Belgische Leger werd aangelegd ter verdediging van het Bruggenhoofd Gent (David Vanhee, mondelinge info).

Figuur 5 Ferrariskaart

2. Methodiek

2.1. Vooropgestelde strategie

Bij een archeologische inventarisatie wordt getracht inzicht te krijgen in de verspreiding, de densiteit, de aard en de chronologische waarde van de eventuele archeologische sporen op het terrein.

Voorafgaand aan het archeologisch onderzoek werden *Bijzondere voorschriften bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem* schriftelijk vastgesteld door het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed. Deze technische bepalingen omvatten de kwaliteitsnormen waaraan het archeologisch onderzoek dient te voldoen.

Concreet werd de methode van continue sleuven gevraagd. Bij deze methode worden lange proefsleuven ononderbroken over de volledige lengte van de percelen uitgegraven. De afstand tussen de rijen bedraagt max. 15m. De afgraving gebeurt door een kraan met platte bak, waarvan de bakbreedte minstens 1,8m bedraagt en bij voorkeur 2m. Deze graafwerken gebeuren onder de begeleiding van minstens één archeoloog, die de diepte van de aan te leggen sleuven aangeeft. De diepte van de sonderingen wordt afgestemd op de plaatselijke bodemopbouw. In totaal wordt op deze manier minstens 10 tot 12 % van het plangebied gesondeerd.

2.2. Onderzoeksmethode

Conform de bijzondere voorwaarden opgesteld door het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed werd het projectgebied gesondeerd d.m.v. continue sleuven. In totaal werden 4 sleuven getrokken (cfr. bijlage 2). Alle sleuven werden parallel met de Baarsstraat gegraven. Een deel van het terrein kon niet onderzocht worden omwille van nutsleidingen: Niet enkel langs het straattracé bevonden zich leidingen. Naar de hoogspanningscabine liepen verschillende leidingen alsook langs de voetweg die de vissersstraat en de Baarsstraat verbindt. Ten oosten van de hoogspanningscabine bevond er zich een zone waar, op basis van het technisch verslag van Amibo, de grond ter plaatse diende te blijven (info K. Eerdeken). In overleg met David Vanhee (KLAD) werd beslist om deze zone niet te onderzoeken.

De afstand tussen de sleuven bedraagt gemiddeld 13m. De breedte van de sleuven bedraagt 1,8m, wat overeenstemt met de breedte van de gebruikte graafbak. De lengte van de sleuven varieert en is afhankelijk van de lengte van de percelen (cfr. bijlage 1).

De proefsleuven werden door een kraan met platte bak afgegraven tot op het archeologisch leesbare niveau. In elke proefsleuf werd op een relevant sporenniveau een vlak aangelegd. Het graven van de proefsleuven gebeurde steeds in aanwezigheid van en op aangeven van twee archeologen.

De proefsleuven werden digitaal ingemeten met een totaal station en gekoppeld aan het landelijk coördinatennet. Indien in de proefsleuven sporen werden aangetroffen, werd het opgravingsvlak plaatselijk opgeschaafd om vervolgens de sporen zo optimaal mogelijk te documenteren. Dit hield in: fotograferen, intekenen en beschrijven.

In één proefsleuf werd een archeologisch spoor aangetroffen, die het relevant maakte om op deze plaats een bijkomende kijkvenster te trekken. Dit kijkvenster had tot doel de omvang,

aard en functie van het aanwezige spoor beter te kunnen begrijpen en documenteren, alsook hun ruimtelijke en chronologisch relatie ten opzichte van mogelijk andere nog aanwezige sporen te onderzoeken.

In sleuf 2 werd één spoor gecoupeerd om een beter inzicht te verkrijgen in de omvang en datering.

In sleuf 2 en 4 werd een profielput gegraven ten einde de bodemopbouw beter te kunnen beschrijven alsook de aanwezigheid van oudere bodems te detecteren. Het profiel werd gedetailleerd beschreven, gefotografeerd en getekend.

3. Resultaten

3.1. Stratigrafie

Stratigrafische observaties gebeurden enerzijds tijdens het graven van de proefsleuven zelf als tijdens de registratie van de bodemprofielen.

De bodemopbouw bestond uit een 25 à 35cm dikke grijsbruine, humeus zandige ploeglaag met lokaal beige zandige zones. Dit beige zand is afkomstig van afgravingen tijdens de aanleg van de aanpalende woonblokken. Hieronder bevindt er zich een lichtbruine B-horizont (zand). De moederbodem bestaat uit beige fijn zand met lokaal bleke zones en mangaanconcentraties.

Figuur 6 Bodemprofiel in sleuf 2

3.2. Archeologische gegevens

In sleuven 1 en 2 werden een belangrijk aantal losse scherven aangetroffen. Voor een gedetailleerde beschrijving verwijzen we naar de vondstenlijsten. Naast een aantal middeleeuwse scherven zoals een bodemfragment in Pingsdorf aardewerk en een aantal kleine hardgebakken, grijze fragmenten, betrof het vooral scherven die relatief zacht gebakken waren en vermoedelijk handgemaakt. De meeste hadden een organische en/of chamotteverschraling. We vermoeden dat het om Romeinse of eventueel ijzertijdaardewerk gaat. Enkele fragmenten – eveneens aangetroffen in sleuf 4 – vielen evenwel op door hun rode chamotteverschraling. Deze verschraling doet ons eerder in de richting van vroegmiddeleeuws materiaal denken. Aangezien het voornamelijk kleine, weinig diagnostische wandfragmenten betreft, blijven we voorzichtig wat hun datering betreft.

In sleuf 2 werd een spijnschijfje aangetroffen dat Romeins of middeleeuws kan zijn. In sleuf 4 troffen we een schijfvormig fragment van ijzeren beslag aan.

De meeste vondsten werden los aangetroffen en blijken regelmatig geassocieerd met de B-horizont. In sleuf 1 werd een onregelmatig spoor aangetroffen dat ofwel als natuurlijk ofwel als de onderkant van een greppel kan geïnterpreteerd worden. In sleuf 2 kwamen een groot aantal greppels voor. Sporen S1 en S2 weken enigszins af omwille van hun onregelmatige aflijning, sterke verwerking en de aanwezigheid van aardewerk. Het tracé van één van deze grachten werd verder gevolgd maar bleek oversneden door een recente verstoring. Het

aardewerk uit S1 is grijs en hardgebakken en vermoedelijk middeleeuws, terwijl in S2 grofwandiger, zachtgebakken aardewerk met chamotteverschraling werd aangetroffen. Hier vermoeden we dat het om Romeins of vroegmiddeleeuws materiaal gaat.

Alhoewel de andere greppels dezelfde oriëntatie vertoonden, onderscheidden ze zich door hun rechtlijnigheid en scherpe aflijning. In één van deze greppels werd een postmiddeleeuwse scherf aangetroffen. Het feit dat ze heel dicht bij elkaar lagen, viel eveneens op. Mogelijk gaat het om afwateringsgreppels die jaarlijks met de hand gegraven werden.

In sleuven 3 en 4 werden, naast recente verstoringen, geen sporen aangetroffen. Ook werden er minder vondsten aangetroffen, vooral dan in sleuf 3 waar enkel een fragment steengoed en een geglazuurde scherf aan het licht kwamen.

Figuur 7 Greppels (S1 en S2) in sleuf 2

4. Evaluatie en advies

Op 5 oktober werd ter hoogte van de Baarsstraat een archeologische evaluatie uitgevoerd door middel van een proefsleuvenonderzoek.

Een gedeelte van het projectgebied kon niet onderzocht worden omwille van nutsleidingen, een hoogspanningscabine en de aanwezigheid van puin. Aangezien het hier om zones gaat waar in het verleden reeds mogelijke archeologische sporen vernietigd werden, kon het projectgebied niettemin op een statistisch verantwoorde manier onderzocht worden.

Naast een reeks postmiddeleeuwse greppels, werd een belangrijk aantal scherven aangetroffen naast twee greppels. Het schervenmateriaal hoort respectievelijk thuis in de middeleeuwen, Romeinse en/of IJzertijd. Niettemin adviseren wij geen bijkomend onderzoek omwille van volgende argumenten:

- Er werden uitgezonderd 2 ondiep bewaarde greppels geen mogelijke bewoningssporen aangetroffen.
- Het aardewerk is over het algemeen sterk gefragmenteerd en gerold.
- De projectzone werd reeds in belangrijke mate verstoord door de aanleg van nutsleidingen en de aanpalende woonblokken.

Wel dient er rekening gehouden te worden dat er in de braakliggende zones ten zuiden en zuidwesten van het gebied archeologische vindplaatsen voorkomen.

5. Bibliografie

L. Bouters, H. Thoen & S. Van Bellingen, 1999. Nog maar eens Romeinse brandrestengraven (Deinze-Astene), *jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen* (monumentenzorg en cultuurpatrimonium) 1998: 92-93

F. Vermeulen, 1992. *Tussen Schelde en Leie. Archeologische Inventaris en Studie van de Romeinse bewoning in het zuiden van de Vlaamse Zandstreek*. Gent

Bijlagen

1. Omtrek en oppervlakte van de proefsleuven

Proefsleuf	Oppervlakte	EH	Omtrek	EH
1	144.1	m ²	146.5	m
2	168.5	m ²	168.2	m
3	169.0	m ²	164.2	m
4	178.8	m ²	176.1	m
TOTAAL	660.4	m²	655.0	m

2. Vondstenlijst

Sleuf	spoor	stratigrafie	beschrijving	datering
1		B	1 wandscherf in grijs, fijn zeer zandig baksel, relatief hard gebakken	ME
			3 wandscherven, rood met grijze kern, dikwandig met chamotteverschraling	
			1 wandscherf, rood, organische verschraling	
			1 randscherf, orangjerood	Romeins ?
			5 fragmenten donkergrijs/zwart, zandig, organisch verschaald	
3		C	steengoed, oorfragment	ME/post-ME
			wandfragmenten, rood baksel, groen glazuur aan binnen- en buitenzijde	post-ME
2		B	1 fragment donkergrijs/zwart, fijn zandig baksel	
			1 schouderfragment, donkergrijs/zwart, dikwandig organisch verschaald	
			1 grijs zandig baksel, met kwartsinclusies, hard gebakken	ME
2	2		4 (verbrande?) fragmenten, zwart/grijs, rode chamotteverschraling	Vr-ME?
4		B/C	1 schijfvormig ijzeren fragment, beslag	
			5 wandfragmenten, bruin met zwarte kern, chamotte verschaald, nagedraaid?	Vr-ME?
			5 niet gedetermineerde fragmenten, grof verschaald	
2		B	wandscherf, rode buitenwand, zwarte kern en binnenzijde, chamotteverschraling, handgemaakt	
2		C	Pingsdorf, bodemfragment	ME
			spinschijfje	Romeins/ME
2	1		wandfragment, fijn zandig baksel, relatief hard gebakken, gedraaid	ME
2		C	wandscherf, bruinrood baksel, rode chamotte en organische verschraling	Romeins/Vr-ME?
2		B	wandfragment, rode buitenwand, zwarte kern en binnenwand, chamotteverschraling	
2		C	onbepaald fragment, donkergrijs, chamotteverschraling	

3. *Überzichtsplan*

